

*Миністерство
засобів масової
інформації та
ІТ*

*доктора економічних наук, професора Меліхової Тетяни Олегівни
на дисертаційну роботу Дехтяря Сергія Сергійовича
«Механізм забезпечення економічної безпеки підприємств транспорту в
умовах фінансової нестабільності», яку подано на здобуття наукового
ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»
(галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»)*

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження

На теперішній час суб'єкти економічної діяльності, в тому числі і підприємства транспорту, переживають черговий турбулентний період, який характеризується фінансовою нестабільністю та невизначеністю. Глобальна пандемія і згодом запроваджений воєнний час посилили невизначеність в економічної ситуації країни, що привело до суттєвого погіршення фінансового стану підприємств і зростання економічних ризиків в їх операційній діяльності. Такі умови функціонування створюють необхідність у певних механізмах забезпечення економічної безпеки підприємств.

В умовах фінансової нестабільності формування механізму економічної безпеки підприємств транспорту є необхідним елементом, який в змозі забезпечити прийняття обґрунтованих управлінських рішень в умовах невизначеності факторів зовнішнього середовища.

З огляду на зазначене, тема дисертаційної роботи Дехтяря С. С. відповідає потребам сучасності та є актуальною. В умовах кризи такі дослідження набувають особливого значення.

Тема дослідження пов'язана з науковими програмами і пріоритетними напрямками розвитку транспорту. Дисертаційна робота виконано відповідно плану науково-дослідних робіт Українського державного університету науки та технологій, де здобувачем розроблено методичні підходи до прийняття управлінських рішень на основі створеного механізму забезпечення економічної безпеки підприємств транспорту.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Мета дисертаційної роботи полягає в теоретико - методичне обґрунтуванні та розробці механізму забезпечення економічної безпеки підприємств транспорту в умовах фінансової нестабільності. Зазначена мета відповідає темі дослідження. Задачі дослідження логічно слідують з поставленої мети та безпосередньо пов'язані із отриманими здобувачем елементами наукової новизни. Об'єкт і предмет дослідження визначено згідно науково-методичних вимог до дисертаційних робіт.

Підтвердженням наукової обґрунтованості та достовірності результатів дисертаційної роботи є впровадження її положень в практичну діяльність

виробничого підрозділу АТ «Українська залізниця» та у навчальний процес Українського державного університету науки та технологій. Структура дисертації є логічною, в ній чітко визначена теоретична і практична складові. Зміст роботи повною мірою розкриває визначену здобувачем науково-прикладну проблему. Про значний рівень обґрунтованості положень дисертації дозволяють стверджувати нижче зазначені її теоретичні та прикладні розробки, пропозиції і висновки.

У першому розділі дисертації «Базові основи функціонування механізму економічної безпеки підприємств транспорту» здобувачем проаналізовано підходи до трактування сутності категорії «економічна безпека», розкрито її зміст за допомогою введеної класифікації визначень (стор. 36-37), представлено узагальнену класифікацію наукових підходів до визначення категорії «економічна безпека» (стор. 27-28), сформовано основні етапи процесу забезпечення економічної безпеки (стор. 30-31). Автором наголошено на необхідності визначення та класифікації дестабілізуючих чинників, які мають вплив на економічну безпеку підприємств транспорту. Дехтярем С. С. запропоновано визначення кожному з дестабілізуючих чинників та обґрунтовано їх взаємозв'язок (стор. 42-52).

У другому розділі дисертації «Оцінювання тенденцій та діагностика економічної безпеки транспортних підприємств в умовах фінансової нестабільності» автором проведена робота щодо аналізу та оцінювання тенденцій економічної безпеки транспортних підприємств (стор. 59-62).

В роботі запропоновано науково-методичний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки транспортних підприємств, який рекомендує проводити оцінювання на основі розрахунку ряду моментних та інтервальних показників, які дозволяють охарактеризувати рівень безпеки у будь-який момент часу та простежити динаміку її зміни (стор. 72-80).

Сформована сукупність показників-індикаторів дозволяє інтегровано здійснювати оцінювання економічної безпеки підприємства з мінімальними затратами, провести відносне оцінювання її рівня та здійснювати аналітичне обґрунтування її рівня. (стор. 95-101).

Третій розділ роботи «Організаційно-економічні аспекти удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств в умовах фінансової нестабільності» присвячено концептуальній моделі забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства в умовах фінансової нестабільності. Під запланованою стратегією забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства автор розуміє комплекс запланованих дій, спрямованих на попередження або зниження впливу на операційну діяльність негативних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Обґрунтовано загальний механізм забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств в умовах фінансової нестабільності, який

поєднує підсистему економічного потенціалу транспортних підприємств, цільову підсистему забезпечення економічної безпеки, підсистему забезпечення економічної безпеки, підсистему нормативно-правового забезпечення та підсистему інформаційно-аналітичного управління економічною безпекою транспортних підприємств.

Запропоновані організаційно-економічні напрями удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств в умовах фінансової нестабільності дозволили спрогнозувати нове значення інтегрального показника рівня економічної безпеки транспортних підприємств.

3. Наукова новизна, отримана в дисертаційній роботі

Подана дисертаційна робота Дехтяря Сергія Сергійовича характеризується творчим характером і містить результати, що відзначаються науковою новизною. Суттєвими напрацюваннями даної роботи, які містять елементи наукової новизни та мають вагоме значення для розвитку вітчизняної науки, є:

удосконалено:

- концептуальну модель забезпечення економічної безпеки підприємств транспорту в умовах фінансової нестабільності, в якій, на відміну від існуючих, поєднано стратегічну мету, ідею, бачення проблем, суб'єкт і об'єкт управління, завдання для досягнення цільової установки, принципи та механізми забезпечення економічної безпеки підприємств транспорту в умовах фінансової нестабільності;

- механізм забезпечення економічної безпеки підприємств транспорту в умовах фінансової нестабільності, який, на відміну від існуючих, спрямований на забезпечення їх економічної безпеки та поєднує підсистему економічного потенціалу підприємств транспорту, цільову підсистему забезпечення економічної безпеки, підсистему забезпечення економічної безпеки, підсистему нормативно-правового забезпечення та підсистему інформаційно-аналітичного управління економічною безпекою підприємств транспорту;

- систему ризик-менеджменту для забезпечення економічної безпеки підприємств транспорту в умовах фінансової нестабільності, для формування якої, на відміну від існуючих, передбачено матрицю критеріїв оцінки системи управління ризиками підприємств транспорту та відповідний підхід до оцінювання рівня економічного ризику на підставі розробленого алгоритму її формування;

набули подальшого розвитку:

- науково-методичний підхід комплексного оцінювання тенденцій та середовища функціонування підприємств транспорту в умовах фінансової нестабільності, який, на відміну від існуючих, поєднує різні аспекти – від дослідження їх внеску до оцінювання результативності їх діяльності;

- науково-методичний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки підприємств транспорту, який, на відміну від існуючих, передбачає оцінювання проводити на основі розрахунку ряду моментних та інтервальних показників, які дозволяють охарактеризувати рівень безпеки у будь-який момент часу та простежити динаміку її зміни, згідно якого у розрізі функціональних складових виділено показники-індикатори кількісного та якісного характеру, які доповнюючи один одного, уможливлюють отримання багатокритеріальної оцінки рівня економічної безпеки в цілому по підприємству та за кожною функціональною складовою;

- організаційна структуризація підприємств транспорту, як елемент внутрішніх механізмів забезпечення економічної безпеки підприємств транспорту, що, на відміну від наявних, має на меті визначення організаційних структур існування як самої системи забезпечення економічної безпеки на підприємствах транспорту, так і організаційних форм, у яких проявлятиметься діяльність суб'єктів безпеки, а також в організації оптимального забезпечення економічної безпеки з урахуванням особливостей діяльності її суб'єктів в структурі загального управління підприємством.

4. Практичне значення отриманих результатів дослідження

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні наукові положення та рекомендації можуть вирішувати завдання щодо формування дієвих напрямів удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки підприємств транспорту в умовах фінансової нестабільності.

Методичний підхід до моніторингу рівня економічної безпеки за допомогою індикаторів економічної безпеки використовується у діяльності ВП «Дніпровське пасажирське вагонне депо» філії «Пасажирська компанія» АТ «Укрзалізниця» (довідка 31-07/22 від 07.07.2022р.). Основні результати дисертаційної роботи впроваджено у навчальний процес Українського державного університету науки і технологій при викладанні навчальних дисциплін «Ризикологія», «Економічний аналіз», «Економіка», «Економіка транспорту» (довідка № НЗ / 18 від 15.06.2022 р).

5. Оцінка повноти викладення дослідження в опублікованих роботах

Викладені в дисертаційній роботі положення та рекомендації, викладені знайшли достатнє висвітлення в опублікованих за темою дослідження наукових працях. Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено в 18 наукових працях, з яких: 1 монографія, 5 статей у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; 12 праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації. Загальний обсяг опублікованих наукових праць становить 4,3

друк. арк., з них особисто автору належить 2,1 друк. арк.

Кількість, обсяг, якість і зміст опублікованих праць у повній мірі відповідає вимогам до публікації основних положень дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

6. Структура та зміст дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Дехтяря С.С. складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Загальний обсяг роботи становить 187 сторінки, з яких 160 сторінок основного тексту, 11 сторінок додатків та 16 сторінок списку використаних джерел, що налічує 180 найменувань. Обсяг основного тексту становить 5,8 ум. друк. арк.

Логіка дисертаційного дослідження підпорядкована поставленій меті та завданням, визначає структуру роботи. Структура дисертаційної роботи узгоджується з назвою, метою та завданнями дослідження, її оформлення відповідає чинним вимогам, наукові положення викладено конкретно, логічно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах авторських досліджень проблеми.

7. Відповідність теми дисертації профілю спеціальності

Тема дисертаційного дослідження, її зміст, об'єкт та предмет виконаного дослідження відповідають спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

8. Дискусійні положення та зауваження до роботи

Слід відзначити достатній рівень теоретичних та прикладних досліджень, виконаних в роботі. Проте, робота не позбавлена недоліків та дискусійних положень, а саме

1. Дисертаційне дослідження містить ретельний аналіз визначень категорії «економічна безпека» та підходів до її класифікації (стор.19-28). Разом з тим, автором не приділяється достатньої уваги визначеню дефініції економічної безпеки з урахуванням специфіки функціонування підприємств транспорту.

2. В основному тексті дисертаційної роботи автором вживаються такі терміни, як «нестабільність», «фінансова нестабільність» та «криза». Проте здобувачем не конкретизовано змістовне наповнення цих понять, що ускладнює сприйняття висвітлених пропозицій щодо управління економічною безпекою в згаданих умовах.

3. Розкриваючи на стор. 105-120 концептуально-методичні підходи та стратегічні аспекти удосконалення забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств автор наголошує на необхідності організаційного забезпечення та структуризації (стр 121). Виходячи із викладених тверджень, не до кінця зрозуміло сутності напрямку удосконалення процесу

забезпечення економічної безпеки саме для транспортних підприємств.

4. Потребує додаткового роз'яснення положень розділу 1.3 «Вплив ризиків на механізм забезпечення економічної безпеки транспортного підприємств» та розділу 3.3 «Формування системи ризик-менеджменту для забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств в умовах фінансової нестабільності». Вказані розділи, на нашу думку, мають різне теоретичне підґрунтя але за логікою дисертаційного дослідження повинні мати загальні риси та співвідниситися один з одним.

5. Потребує пояснення структура третього розділу дисертації. У підрозділі 3.1 автором наводиться концептуальна модель та запропонований механізм забезпечення економічної безпеки, який є центральним результатом дисертаційного дослідження, а у розділах 3.2 та 3.3 розглядаються підсистеми вказаної моделі.

6. На наш погляд, наведений в таблиці 3.1 розподіл функцій щодо забезпечення економічної безпеки (назу скрочено) доцільно було б розширити інноваційно складовою, за яку б відповідав структурний підрозділ у вигляді служби контролінгу.

Зазначені дискусійні положення не носять деструктивного характеру та не зменшують наукову і практичну цінність поданого дослідження.

9. Загальний висновок

Дисертаційна робота Дехтяря С.С. є завершеною кваліфікаційною науковою працею, яку присвячено обґрунтуванню та розробленню практичних рекомендацій щодо забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств в умовах фінансової нестабільності.

Належний науково-теоретичний рівень, аргументованість, достовірність отриманих висновків і рекомендацій, а також ступінь наукової новизни дають підстави для висновку, що дисертація Дехтяря Сергія Сергійовича, на тему «Механізм забезпечення економічної безпеки підприємств транспорту в умовах фінансової нестабільності» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченого ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедрою обліку, аналізу,

оподаткування та аудиту Інженерного

навчально-наукового інституту ім. Ю.М.

Запорізького національного університету

Директор ІННІ ім. Ю.М. Потебні ЗНУ

Т.О. Меліхова

Н.Г. Метеленко